

УДК 338.27

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА: СТРАТЕГІЯ ТА МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Одношевна О.О., Малоок Н.Р.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

У статті розглянуто сутність фінансово-економічної безпеки як невід'ємну складову управління діяльністю підприємства. Досліджено механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Розглянуто основні варіанти стратегій, охарактеризовано основні елементи та випадки для їх використання. Обґрунтовано, що виконання завдань і функцій системи фінансово-економічної безпеки здійснюється у разі дотримання певних принципів та застосування ряду методів управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, стратегія управління, механізми забезпечення, складові механізму.

Постановка проблеми. Сучасний економічний стан та період розвитку економіки вимагає кардинальних змін у підходах до дослідження фінансово-економічної безпеки, це пояснюється змінами як у локальному, так і у глобальному масштабі. Зараз фінансова безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки, розташовуючись на одній ланці з такими складовими як кадрова, інтелектуальна, техніко-технологічна, екологічна, інформаційна, політико-правова та силова. В умовах сучасної економіки підприємствам України необхідно вирішити проблему забезпечення фінансово-економічної безпеки шляхом запровадження нового механізму управління, такого, що значно відрізнятиметься та ефективно застосування його складових.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення фінансово-економічної безпеки розглянуто у працях таких науковців, як: І. Мойсеєнко, О. Барановський, І. Бланк, Т. Васильків, О. Марченко, В. Волошин, О. Бойкевич, К. Горячева, А. Спіфанов, В. Домбровський, Л. Мартюшева та інші. Питання щодо механізмів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств було досліджено у працях Ю. Кім, К. Горячевої, І. Мойсеєнко, О. Марченко, Т. Загорельської, Т. Васильцевої, В. Волошина, О. Бойкевича, В. Каркавчука та інші. Вважаємо, що ряд зазначених вчених і науковців внесли вагомий внесок у дослідження питань управління фінансово – економічною безпекою. Проте зазначимо, що даний аспект у нашій країні перебуває на етапі розвитку і має ряд постійно змінюваних складових та ознак, тому зазначимо, що дане питання є дискусійним і потребує подальшого дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Економіка України та її поступовий перехід до ринкових відносин ускладнює умови господарювання та водночас впливає на зріст конкуренції між господарюючими суб'єктами, що у свою чергу може погіршити їх фінансовий стан або призвести до банкрутства. Тому, розробка механізмів, впровадження і безперервне вдосконалення їх є необхідністю. Що дозволяє у свою чергу сформулювати комплекс реакцій підприємства для захисту фінансової безпеки, спираючись на підтримку стійкого функціонування та розвитку фінансової системи в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Отже, детальний аналіз теоретичних аспектів управління фінансово – економічною безпекою, на сьогодні є актуальним та дискусійним питанням, що потребує подальшого дослідження в контексті розробки більш дієвих механізмів системи економічної безпеки та розробки стратегій її функціонування.

Мета статті. Метою даного дослідження є всебічний аналіз теоретичних аспектів управління фінансово-економічною безпекою в розрізі функціонування її складових, а також розробка дієвих механізмів і стратегій для подальшого успішного системи економічної безпеки для окремо взятого підприємства.

Виклад основного матеріалу. Важливим аспектом теоретичного дослідження механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства є аналіз функцій, які реалізує цей механізм. До функціональної структури механізму управління фінансовою безпекою можна віднести такі основні функції управління:

- планування, включаючи програмування і прогнозування (розробка оперативних та стратегічних планів, концепцій та програм розвитку, прогнозів);
- організацію і регулювання (вироблення і реалізація управлінських рішень);
- розробка і використання фінансових інструментів);
- стимулювання (використання економічних та соціально-психологічних методів управління; зростання ефективності праці);
- контроль у складі обліку, аналізу і аудиту (формування контрольно-аналітичної інформації виконання планів, програм; аудит стану фінансової безпеки підприємства) [3].

У загальному теоретичному вираженні стратегія – це специфічна концепція підходів до діяльності підприємства яка являє собою певне поєднання ресурсів та навичок організації з можливостями і прогнозами які надходять із зовнішнього середовища, при яких організація сподівається досягти своєї основної мети [1].

При визначенні стратегії роботи підприємства використовують якісні та кількісні показники. Вхідними потоками є ресурси, що будуть використовуватись у подальшому (– сировина; – інформація; – кадри; – фінанси); вихідними у свою чергу є результати, які отримує організація у ході своєї діяльності (– товар; – прибуток; –

імідж; – нові знання; – кваліфікація персоналу). Стратегічний аспект в діяльності підприємства пов'язаний у першу чергу із зовнішніми факторами розвитку організації, по-друге стратегія стосується довгострокових перспектив розвитку організації, на відміну від оперативних чи тактичних моментів [1].

Існують основні варіанти стратегій, які використовуються узагальнено, серед них:

- Низьковитратний лідер
- Інтеграція (в основі такої стратегії лежить збільшення купівельної цінності)
- Спеціалізація на визначеному виді продукції
- За типом покупців [3].

Зокрема для фірм, де конкурентна позиція є низькою можливе використання таких стратегічних підходів як: – наступальна стратегія, що базується на мінімальних витратах або на новій диференціації продукції; – стратегія зміцнення і оборони; – збір урожаю (якщо в планах підприємства є завершення своєї діяльності); – негайна ліквідація.

При розгляді функціональних стратегій для підприємств можна виділити чотири основні:

1) Маркетингова (довгострокова програма конкретних дій по створенню продукту і його реалізації на ринку. Мета: досягнення конкурентної переваги)

2) Виробнича (довгострокова програма конкретних дій по створенню продукту і його реалізації на ринку. Мета: досягнення конкурентної переваги)

3) Людського фактору (довгострокова програма конкретних дій по реалізації концепції використання і розвитку потенціалу персоналу організації. Мета: досягнення конкурентної переваги)

4) Фінансова (довгострокова програма конкретних дій по створенню продукту і його реалізації на ринку з використанням власних і залучених фінансових ресурсів. Мета: досягнення конкурентної переваги) [4].

Управління фінансово-економічною безпекою має здійснюватися за певними правилами і принципами. Аналіз і узагальнення ряду наукових джерел свідчить про те, що виконання завдань і функцій системи фінансово-економічної безпеки здійснюється у разі дотримання ряду основних принципів управління фінансово-економічною безпекою підприємства, зокрема це:

- розроблення системи безпеки на основі й відповідно до чинного законодавства України й нормативних актів із безпеки підприємства; усі прийняті управлінські рішення повинні мати легітимний характер і не суперечити чинному законодавству (принцип законності);
- усі елементи системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства мають бути взаємопов'язані та узгоджені (принцип системності побудови);
- ефективність роботи системи безпеки має бути вищою від її вартості (принцип економічної доцільності);
- витрати на заходи з ліквідації, нейтралізації чи мінімізації загроз фінансово – економічним інтересам підприємства мають бути меншими, ніж можливі збитки від їх реалізації (принцип ефективності управлінських рішень);
- своєчасне попередження та/або ефективне подолання негативного впливу загроз, при цьому

забезпечуючи розвиток підприємства (принцип результативності);

– витрати на попередження та/або подолання загроз повинні бути адекватними їх рівню та обсягу (принцип оптимізації витрат);

– всі заходи щодо безпеки повинні проводитися з використанням сучасних досягнень науки й техніки, надавати надійний захист на певних рівнях безпеки (принцип обґрунтованості) [2; 3].

Теоретичне вираження стратегічних заходів поділяється на дві основні групи:

– превентивні, в яких служба економічної безпеки підприємства виступає як контролер;

– реактивні, в яких служба економічної безпеки підприємства виступає як реалізатор.

Зважаючи на вище сказане, констатуємо, що комплексне поєднання механізму функціонування системи економічної безпеки підприємства із детально розробленою та підбраною, під кожен окремий випадок, стратегією роботи останнього, дозволить оптимізувати виробничий процес, виявити сильні та слабкі сторони фірми.

Призначення інформаційного забезпечення механізму управління фінансово – економічною безпекою підприємства полягає у своєчасному формуванні та видачі достовірної та повної інформації для прийняття управлінських рішень. Інформація в системі забезпечення економічної безпеки підприємства є предметом аналізу і одночасно продуктом кінцевої праці. Вхідні дані аналізуються, переробляються і передаються далі у вигляді службової інформації, рекомендацій, звітів, рішень. Обмін інформацією здійснюється в тому вигляді і тими способами, які передбачені правилами внутрішнього документообігу на підприємстві. Обмін інформацією між учасниками системи забезпечення економічної безпеки здійснюється за допомогою інформаційної системи [4].

Спираючись на передумови функціонування інформаційної системи окремо взятого підприємства, вважаємо що елементи роботи служби економічної безпеки в контексті її теоретичних аспектів потребує більш доцільнішої комплектації. Тому пропонуємо узагальнений та доповнений механізм управління фінансово – економічною безпекою підприємства, який включає в себе важелі та елементи таких основних аспектів, як організаційну структуру, функції організації, управління, обґрунтування і реалізації ефективних форм методів створення, вдосконалення і розвитку системи економічної безпеки, методи забезпечення, засоби та важелі, показники та критерії оцінки, нормативно-правове та інформаційне забезпечення (рис. 1).

Для формування інформаційного забезпечення і його ефективного застосування на підприємстві в процесі організації економічної безпеки, необхідно визначення мети, задач, функцій всієї системи управління підприємством; виявлення руху інформації на підприємстві та формування схем інформаційних потоків; удосконалення системи документообігу; створення інформаційно-логічних моделей, які відображають взаємозв'язок інформації; створення масивів інформації у вигляді інформаційних баз даних тощо.

Дані рисунку 1 свідчать, що ефективне стратегічне функціонування системи управління фі-

нансово – економічною безпекою підприємства залежить від якісно спланованого механізму її забезпечення. Зазначимо, що детальний теоретичний аналіз організаційної структури підприємства, можливість постійно діючого та всебічного отримання інформації та дотримання вимог нормативно – правової бази дозволить визначити оптимальні методи, важелі та засоби функціонування системи економічної безпеки та сукупну можливість її запровадження на підприємстві.

Зазначимо, що головною стратегією успішного функціонування окремо взятого підприємства в розрізі економічної безпеки є оптимізація таких складових, як аналіз та діагностика результатів діяльності, розробка прогнозів та планів стратегічного функціонування, стимулювання виробничого процесу, оптимізація асортименту продукції та наданих послуг, налагодження регулюючої функції, а також запровадження системи контролю та оцінки результатів за роботою служб економічної безпеки та підприємства загалом.

Таким чином механізм економічної безпеки можна умовно поділити на два блоки: – до першого блоку слід відносити економічну та організаційну складові, до другого – тактичне і стратегічне забезпечення ресурсної, фінансової та інноваційної об'єктних складових. Засоби, методи, принципи та функції, які становлять економічно-організаційний блок, у поєднанні із забезпечувальним блоком, дозволяють отримати найвищий рівень економічної безпеки підприємства, що є предметом гармонізації складових економіко-організаційного механізму економічної безпеки підприємства [5].

Зазначимо, що детальне та оптимальне функціонування системи фінансово – економічної безпеки в контексті її стратегічного розвитку дозволить налагодити виробничий процес, усунути «слабкі місця» на підприємстві, оптимізувати витрат і як результат максимізувати кінцевий прибуток підприємства.

Висновки. Результати дослідження свідчать, що в основі механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства знаходиться поєднання інструментів, методів, важелів та інформаційно-аналітичного забезпечення, створених на базі принципів забезпечення фінансової безпеки у певній системі, що існують як економічні закономірності, а також використовуються для досягнення і захисту фінансових інтересів суб'єкта господарювання. Фінансово-економічна безпека виступає як основний елемент і чинник формування економічної безпеки підприємства. На кожному підприємстві має приділятися особлива увага розробці аспектів ведення фінансово-економічної безпеки. Наявність значної кількості загроз потребує постійної реалізації та розробки таких заходів, що були б дієвими і значущими для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є невід'ємною частиною системи його економічної безпеки, що: базується на певних завданнях, функціях і принципах; передбачає використання системної сукупності методів, інструментів та конкретних заходів їх реалізації, які необхідно використовувати не розрізнено, а у поєднанні, комплексно і оперативно.

Рис. 1. Механізм теоретичного забезпечення функціонування фінансово-економічною безпекою підприємства

Джерело: узагальнено та доповнено авторами

Список літератури:

1. Василенко В.А. Стратегічне управління: Навч. посібник / В.А. Василенко, Т.І. Ткаченко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 396 с.
2. Довгань Л.Є. Стратегічне управління: Навч. посібник / Л.Є. Довгань, Ю.В. Каракай, Л.П. Артеменко. – К.: ЦУЛ, 2009. – 440 с.
3. Порохня В.М. Стратегічне управління: Навч. посібник / В.М. Порохня, Т.О. Безземельна, Т.А. Кравченко. – К.: ЦУЛ, 2012. – 224 с.
4. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: Навч. посібник / З.Є. Шершньова, С.В. Оборська. – К.: КНЕУ, 2004. – 384 с.
5. Беликов О. Основы комплексной системы обеспечения экономической безопасности бизнеса / О. Беликов. – К.: ЦУЛ, 2007. – 43-52 с.

Одношечная О.А., Малоок Н.Р.

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ
ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ:
СТРАТЕГИЯ И МЕХАНИЗМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ**

Аннотация

В статье рассмотрена суть финансово-экономической безопасности, как неотъемлемую составляющую управления деятельностью предприятия. Исследован механизм управления финансово-экономической безопасностью предприятия. Рассмотрены основные варианты стратегий, охарактеризованы основные элементы и случаи для их использования. Обосновано, что выполнение задач и функций системы финансово – экономической безопасности осуществляется при использовании определенного ряда принципов и применения ряда методов управления финансово-экономической безопасностью предприятия. **Ключевые слова:** финансово-экономическая безопасность, стратегия управления, механизмы обеспечения, составляющие механизма.

Odnoshevnaya O.A., Malook N.R.

Dnipropetrovsk State Agro-Economics University

**THE THEORETICAL ASPECTS OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY
COMPANY: STRATEGY AND MECHANISM OF ENSURE**

Summary

In the article the essence of financial and economic security as an integral part of business management. Studied the mechanism of control of financial and economic security of the enterprise. The main policy options, describes the main elements and cases for use. It is proved that the execution of that asks and the financial and economic security functions carried out in compliance with certain principles and application of a number of management practices of financial and economic security of the enterprise.

Keywords: financial and economic security, management strategy, provide mechanisms, provide mechanisms that make up the mechanism.